

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

วัยรุ่นมีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า *adolescere* แปลว่า การเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (to grow to maturity) (โสภณัท นุชนาถ, 2542) องค์การอนามัยโลกให้คำจำกัดความและกำหนดช่วงอายุของประชากรที่นับว่าเป็น "วัยรุ่น" (Adolescent) คือผู้ที่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 10-19 ปี ซึ่งเป็นวัยเริ่มแรกเริ่มแตกเนื้อหนุ่มสาว (puberty) และเป็นวัยที่ทางกฎหมายถือว่า "เริ่มเป็นผู้ใหญ่" สำหรับองค์การสหประชาชาตินั้น ได้กำหนดให้ประชากรที่อยู่ในวัย 15-24 ปี เป็นเยาวชน (Youth) ซึ่งครอบคลุมนี้มีช่วงกลุ่มอายุหนึ่ง ซ้อนกันกับกลุ่มอายุที่กำหนดไว้ให้เป็นวัยรุ่น โดยองค์การอนามัยโลก (ภัสสร ลิมานนท์, 2544) ขณะเดียวกันก็ได้มีการแบ่งระยะวัยรุ่นเป็น 3 ช่วงอายุ เช่น สุชา จันทรเอม (2540) แบ่งระยะวัยรุ่นหญิงตามการแบ่งของนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ วัยรุ่นตอนต้นอายุ 13-15 ปี วัยรุ่นตอนกลางอายุมากกว่า 15-18 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุมากกว่า 18-21 ปี และ อุมภาพร ตรังคสมบัติ (2540) แบ่งวัยรุ่นเป็น 3 ระยะ เช่นกัน คือ วัยรุ่นตอนต้นอายุ 12-13 ปี วัยรุ่นตอนกลางอายุ 14-16 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุ 17-19 ปี นอกจากนั้นมีการแบ่งระยะวัยรุ่นเพียง 2 ช่วงอายุ คือ วัยรุ่นตอนต้นและวัยรุ่นตอนปลาย เช่น ปราโมทย์ สุกนิษฐ์ (2539) แบ่งวัยรุ่นตอนต้นที่อายุ 12-16 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย 16-19 ปี และนิกร ดุสิตสิน และคณะ (2545) ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 2 ระยะเช่นกัน คือ วัยรุ่นตอนต้นอายุ 9-14 ปี และวัยรุ่นตอนปลาย 14-19 ปี

จะเห็นได้ว่าการแบ่งระยะของวัยรุ่นที่แตกต่างกันนั้นมีช่วงกลุ่มอายุที่ซ้อนกัน ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีที่ 4-6 และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1-3 เพื่อให้ได้กลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นหญิงตอนปลาย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบและดูแลตัวเองได้นี้จะเป็นขบวนการที่เกิดขึ้นเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี และการเปลี่ยนแปลงในช่วงต้นและตอนปลายจะแตกต่างกันอย่างชัดเจน (นิกร ดุสิตสิน และคณะ, 2545) และวัยรุ่นช่วงอายุนี้อาจมีความเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนได้ เพราะมีการเจริญเติบโตทางเพศที่ชัดเจนพร้อมกับการเจริญพันธุ์ มีระดับฮอร์โมนทางเพศที่สูง ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์ พฤติกรรม และความคิดอย่างมาก (ปราโมทย์ สุกนิษฐ์, 2539) อีกทั้งเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่จะเกิดขึ้น ภายภาคหน้า หรือสิ่งที่ได้รับการปกปิดซ่อนเร้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องราวของเพศตรงข้าม เช่น

พยายามแสวงหาความเร้นลับเกี่ยวกับเรื่องการสืบพันธุ์ และเรื่องเกี่ยวข้องกับอวัยวะเพศของเพศตรงข้าม (สุชา จันทรเอน, 2540) นอกจากนั้นมีการรักและสนใจเพศตรงข้ามทำให้มีการคบเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเป็นสัญชาตญาณทางเพศที่มีได้มีเฉพาะความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่ต้องการความสนใจ ความรักจากเพศตรงข้าม อันเป็นส่วนหนึ่ง และเป็นพื้นฐานของความต้องการทางเพศ (พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ, 2536) ประกอบกับจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้วัยรุ่นทั้งชายและหญิงมีโอกาสพบปะพูดคุย และมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องกระทำร่วมกันมากขึ้น ทำให้เกิดความใกล้ชิด และก่อให้เกิดการคบหากันในลักษณะที่เรียกว่าคู่รัก ซึ่งเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะวัยรุ่นหญิง เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า วัยรุ่นชายและหญิงมีเจตคติทางเพศแตกต่างกัน เพราะสังคมไทยยังปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับพรหมจรรย์ของหญิงว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่มีค่าต้องหวงแหนอย่างยิ่ง วัยรุ่นหญิงมีความเชื่อที่ได้รับจากครอบครัวในเรื่องการไม่ควรทอดสะพานให้ชายก่อน และการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องน่าอับอาย ดังนั้นถึงแม้ว่าสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่เจตคติทางเพศของหญิงก็ยังคงสอดคล้องตามความคาดหวังของสังคมอยู่ (จริยา ชัยวิรัตน์, 2534; พิสมัย เด่นดวงบริพันธ์, 2534) อีกทั้งยังมีการศึกษาที่พบว่า วัยรุ่นหญิงมักมีแนวโน้มจะละเว้นเพศสัมพันธ์ได้มากกว่าวัยรุ่นชาย (De Gaston et al., 1996; Lacson et al., 1997) นอกจากนั้นวัยรุ่นหญิงยังได้รับผลเสียจากพฤติกรรมเพศสัมพันธ์มากกว่าวัยรุ่นชาย เช่น การตั้งครรภ์, การทำแท้ง เป็นต้น

สำหรับในส่วนของปัจจัยที่ประกอบขึ้นเป็นสภาพแวดล้อมของวัยรุ่น อันเป็นตัวส่งเสริมพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงนั้นมีมากมาย แต่คงไม่มีทฤษฎีหรือแนวคิดเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่สามารถอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นได้ครอบคลุมทั้งหมด ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมนำเอาแนวคิดและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น รวมทั้งปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว กับกลุ่มที่ยังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการคัดเลือกตัวแปรเข้ามาศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง ดังต่อไปนี้

ค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่ได้รับ

รายได้เป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งที่จะบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลนั้น ตามแนวคิดของ Paxman และ Zuckerman (1987) ได้ให้ความสำคัญกับรายได้ ว่ามีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของเยาวชน เพราะรายได้จะนำมาซึ่งสิ่งที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการได้มาของความสุขในตนเอง จึงทำให้พฤติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศของผู้มีรายได้ต่างกัน ย่อมแสดงออกในลักษณะแตกต่างกันออกไปด้วย ดังนั้นวัยรุ่นที่มีรายได้มาก สามารถในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หรือนอกเหนือจากชีวิตประจำวัน เช่น การไปเที่ยวตามสถานบันเทิง หรือแม้แต่การจัดหาสิ่งทีกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ก็ย่อมมีโอกาสมากกว่าวัยรุ่นที่มีรายได้น้อย อีกทั้งการที่วัยรุ่นหญิงไปเที่ยวตามแหล่งสถานบันเทิงที่ส่อแหลม ย่อมต้องมีเพื่อนซึ่งถ้ากลุ่มเพื่อนที่คบเคยมีเพศสัมพันธ์ หรือบางครั้งก็มีเพื่อนต่างเพศไปด้วย จึงก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์แตกต่างกันด้วย อาทิเช่น พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2536) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานสตรีวัยรุ่นตอนปลาย, ศรีพัทรา จาริวงค์ (2539) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม และดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งต่างก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงกว่า จะมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า อีกทั้งยังมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นชาย และนักเรียนอาชีวศึกษา พบว่า ค่าใช้จ่ายประจำเดือนที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากผู้ปกครองนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ นั่นคือยิ่งได้รับค่าใช้จ่ายประจำเดือนสูงขึ้น การมีเพศสัมพันธ์ก็จะยิ่งสูงขึ้นด้วย (ประภาพร โอบาสสวัสดิ์, 2538; จุฬารัตน์ หัวหาญ, 2539) อย่างไรก็ตามมีการศึกษาที่ขัดแย้งกันของชวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์ (2541) ที่พบว่ารายได้ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนหญิงโสด ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กลับไม่มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีผลการศึกษาที่แตกต่างกันอยู่ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของรายได้ เนื่องจากวัยรุ่นที่ได้รับค่าใช้จ่ายประจำเดือนมาก ย่อมมีเงินเหลือเก็บที่จะใช้จ่ายในการทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น การเที่ยวตามสถานบันเทิง รวมทั้งการใช้จ่ายเพื่อการนัดเที่ยวกับเพื่อนต่างเพศ อาจนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้มากกว่าวัยรุ่นที่ได้รับค่าใช้จ่ายประจำเดือนน้อยกว่า ดังนั้น ค่าใช้จ่ายประจำเดือนจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

ความรู้เรื่องเพศ

ความรู้เรื่องเพศที่วัยรุ่นได้รับมาอย่างถูกต้อง เหมาะสมกับวัย, วุฒิภาวะ และการเรียนรู้ จะส่งผลให้เกิดความเข้าใจ มีความตระหนัก และสามารถเปรียบเทียบถึงผลดีผลเสียของพฤติกรรมทางเพศได้ จนนำไปสู่การตัดสินใจได้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างใดให้เหมาะสมในเรื่องเพศ แต่ในปัจจุบันมีความรู้เรื่องเพศที่วัยรุ่นเลือกที่จะรับจากแหล่งต่าง ๆ มากมาย วัยรุ่นจึงมีโอกาสมีความรู้เรื่องเพศแตกต่างกันได้ ซึ่งความรู้เรื่องเพศย่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ดังการศึกษาที่พบว่า การที่วัยรุ่นได้รับความรู้เรื่องเพศเพิ่มขึ้น มักมีพฤติกรรมทางเพศในทางที่เหมาะสม (อนงค์ ชีระพันธ์, ปณิตดา เผือกพันธ์ และสำเริง จักรสุวรรณ, 2544) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานวัยรุ่นหญิงตอนปลายที่มีความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากแหล่งต่าง ๆ ในสังคมมาก จะมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์น้อยลง (พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ, 2536) แต่ถ้าวัยรุ่นทั้งหญิงและชายที่มีความรู้เรื่องเพศในระดับต่ำ มักมีจำนวนเพิ่มขึ้นของคู่นอนทั้งเพศเดียวกันและคู่นอนต่างเพศ (Rock, Ireland, & Resnick, 2003)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ที่แม้จะเป็นเพียงด้านหนึ่งของความรู้เรื่องเพศศาสตร์ศึกษา แต่ก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ได้แก่ ขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์ (2541) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนหญิงโสด ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่มีความรู้เรื่องโรคเอดส์เพิ่มขึ้น การมีเพศสัมพันธ์ก็จะลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ Magnani และคณะ (2002) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุ 10-24 ปี ที่มีความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์ในระดับที่สูงกว่า จะมีการยับยั้งชั่งใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมากกว่าวัยรุ่นที่มีความรู้เรื่องการป้องกันโรคเอดส์ในระดับต่ำกว่า และในส่วนของความรู้เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ มีการศึกษาของ Kershaw, Ethier, Niccolai, Lewis และ Ickovics (2003) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นหญิงที่มารับบริการในโรงพยาบาล, ศูนย์บริการสุขภาพชุมชน และคลินิก ที่มีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยสูง มักมีความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม มีผลการศึกษาที่แตกต่างกับผลการศึกษาข้างต้น กล่าวคือ พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นชาย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้เรื่องเพศ, ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด และความรู้เรื่องโรคเอดส์ (จุฬารัตน์ หัวหาญ, 2539) และการศึกษาที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี ที่มีความรู้เรื่องโรคเอดส์มาก มักคิดว่าตนเองไม่เสี่ยงต่อการติดโรค และรู้จักวิธีป้องกันตนเองดี จึงมีแนวโน้มมากขึ้นที่จะมีเพศสัมพันธ์ (อิทธิพนธ์ ติกรมัส, 2537) นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาที่พบว่า กลุ่มนักศึกษาเขตเมือง ที่ละเว้นเพศสัมพันธ์ มีความรู้เรื่องถุงยางอนามัย และวิธีการคุมกำเนิดน้อยกว่ากลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ ในขณะที่กลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์มีประสบการณ์เรื่องเพศมากกว่า จึงมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับ

Magnani และคณะ (2002) พบว่า การที่วัยรุ่นได้รับความรู้เรื่องการคุมกำเนิดจากกลุ่มเพื่อนเพิ่มขึ้น มักมีแนวโน้มสูงขึ้นไปจะมีเพศสัมพันธ์ จะเห็นได้ว่า ความรู้เรื่องเพศที่เกิดจากประสบการณ์ แหล่งความรู้ และความสนใจที่แตกต่างกัน อาจทำให้เกิดความแตกต่างกันในผลการศึกษาได้

เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

เจตคติ คือ ท่าที ซึ่งแสดงออกจากความเชื่อ ประกอบกับความรู้สึก คนจะแตกต่างกัน เพราะ พื้นฐานความรู้ ประเพณี สังคม และวัย เพราะเจตคติสามารถสร้างใหม่ได้ หรือเปลี่ยนได้ เมื่อมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น หรือประสบเหตุการณ์ใหม่ที่สนใจ นำมาวิเคราะห์ความสำคัญให้แคบลงซ้ำหลายครั้ง จัดระเบียบความคิด ที่ฝังลึก จนสามารถสรุป และประยุกต์ความคิด ไปเป็นเจตคติของตนเอง นำไปปฏิบัติใช้เป็นพฤติกรรม ดังนั้น เจตคติ จึงเป็นขั้นตอนที่นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติและวิถีชีวิตของตน (นิกร ดุสิตสิน และคณะ, 2545) สำหรับเจตคติที่มีต่อเรื่องเพศสัมพันธ์นั้น เป็นภาพรวมที่เกิดขึ้นจากความรู้, ความรู้สึก และพฤติกรรม ซึ่งได้รับจากประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อม นอกจากนั้นยังมีเรื่องของกลุ่มชนแต่ละกลุ่มที่มีวัฒนธรรม ค่านิยม หรือมาตรฐานของกลุ่มหรือสังคมที่บุคคลนั้นร่วมใช้ชีวิตอยู่ (สุวรรณา หงษ์ศรีสุวรรณ, 2544) ดังที่ ไวนเนอร์ (Wiener, 1987 อ้างถึงใน พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ, 2536) ได้กล่าวถึง วัฒนธรรมในแต่ละสังคม จะเป็นสิ่งกำหนดว่าการแสดงในเรื่องเพศควรเป็นอย่างไร จะมีความครอบคลุมถึงขอบเขตจำกัดอันเกี่ยวกับการแสดงออกของบุคคลในเรื่องเพศด้วยว่าอะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม อะไรไม่ดีไม่งาม รวมถึงจุดหมายของการมีเพศสัมพันธ์ด้วยว่า มีขึ้นเพื่ออะไร อาทิเช่น บางวัฒนธรรมจะยอมรับว่าการมีเพศสัมพันธ์เพื่อไว้สำหรับการก่อกำเนิดบุตรหลาน เพื่อรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ บางกลุ่มอาจมองว่ามีเพศสัมพันธ์เพื่อความสนุกสนานในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น แนวคิดเหล่านี้จะส่งผลไปยังการวางตัว ในบทบาทของบุรุษสตรี ตลอดจนการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

จะเห็นได้ว่า การมองเรื่องเพศที่แตกต่างกัน ต่างส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมทางเพศของบุคคล ดังการศึกษาที่พบว่าเจตคติเรื่องเพศมีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา (อนงค์ ชีระพันธุ์ และคณะ, 2544) และพิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2536) ที่ศึกษาในคนงานวัยรุ่น, จุฬารัตน์ หัวหาญ (2539) ที่ศึกษาในนักเรียนวัยรุ่นชาย และขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์ (2541) ศึกษาในเยาวชนหญิงโสดในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งต่างก็พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เคยมีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่ จะมีเจตคติไปในทำนองเห็นด้วยต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และเห็นว่าการเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานไม่ถือว่าเป็นเรื่องเสียหายและเป็นเรื่องที่ตนเองยอมรับได้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่มีเจตคติที่

ตรงกันข้ามกับกลุ่มแรก และมองว่าเป็นเรื่องเสียหายและยอมรับไม่ได้ สอดคล้องกับ Lacson และคณะ (1997) พบว่า กลุ่มนักศึกษาเขตเมือง ที่ละเว้นการมีเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และเพศสัมพันธ์เพื่อความรื่นรมย์มากกว่านักศึกษากลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ อีกทั้ง การศึกษาของ ภิรพงษ์ ภิรมนัส (2537) พบว่า กลุ่มนักศึกษาชายระดับปริญญาตรี ที่มีเจตคติต่อพฤติกรรมทางเพศในลักษณะที่เอื้อต่อการป้องกันโรคเอดส์ (เช่น ไม่ควรรีกรักในวัยเรียน เป็นต้น) ในระดับที่สูงกว่า จะมีโอกาสของการงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์มากกว่ากลุ่มที่มีเจตคติต่อพฤติกรรมทางเพศที่เอื้อต่อการป้องกันโรคเอดส์ในระดับต่ำกว่า ดังนั้นเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

สถานภาพสมรสของบิดามารดา

ปัจจุบันครอบครัวไทยมีการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง และจำนวนสมาชิกอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ครอบครัวจำนวนหนึ่งเป็นครอบครัวที่มีภาวะเสี่ยงสูงที่จะไม่สามารถทำหน้าที่ บทบาทในการดูแลอบรมเด็กและเยาวชนในครอบครัวตนได้ดี นอกจากนั้นยังมีแนวโน้มการเกิดปัญหาโครงสร้างไม่สมบูรณ์ การหย่า แยก หม้าย เพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาทั้งกับเด็กและเยาวชนได้ (จุภาภุไพบูลย์, 2542) นอกจากนั้นเด็กวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เป็นนิจลิน (Disturbed family) ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่แยกทางกัน (Broken home) พ่อแม่ไม่มีเวลาเอาใจใส่ลูก เด็กย่อมขาดความอบอุ่นที่พึงไม่ได้ ขาดแบบฉบับของเพศหญิงชายที่ตนจะได้ประพฤติปฏิบัติตาม (โสภณัท นุชนาด, 2542) อาจส่งผลให้เกิดปัญหาการวางตัวที่เหมาะสมในเรื่องเพศ ดังที่ Brewster (Brewster, 1994 อ้างถึงใน ประภาพร โภภาสวัสดิ์, 2538) พบว่าผู้ที่มีภูมิลำเนาจากครอบครัวที่แตกแยก อาจจะรู้สึกที่ไม่จำเป็นที่จะต้องรอจนแต่งงานแล้วค่อยมีเพศสัมพันธ์ และอาจจะมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นการทำให้ตนเองเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ ขณะเดียวกันถ้าวัยรุ่นมีลักษณะครอบครัวที่สมบูรณ์ มีทั้งบิดามารดาอยู่ด้วยกัน ไม่มุ่งแต่จะทำงานหาเงิน ทิ้งให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดูแลบุตรเพียงลำพัง ก็จะสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความรัก ความอบอุ่น และก่อให้เกิดพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจของวัยรุ่นเป็นไปในทางที่เหมาะสม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นที่มีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องเพศ

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงสถานภาพสมรสของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น เช่น ประภาพร โภภาสวัสดิ์ (2538) และขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์ (2541) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนอาชีวศึกษา และเยาวชนหญิงโสด ตามลำดับ ที่บิดามารดาหย่าร้างหรือแยกกันอยู่มีพฤติกรรมทางเพศสูงกว่ากลุ่มที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกัน อีกทั้งมีการศึกษาในต่างประเทศพบว่า วัยรุ่นที่มีบิดามารดาอยู่ด้วยกันสามารถ

ป้องกันและยับยั้งพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของนักเรียนทั้งหญิงและชายได้ (Lammers, Ireland, Resnick & Blum, 2000; Anteghini, Fonseca, Ireland, & Blum, 2001) ตรงกันข้าม ถ้าเด็กที่พ่อแม่หย่าร้างมักมีอารมณ์เศร้า มีภาพลักษณ์แห่งตนไม่ดี มีพฤติกรรมเกราะและพฤติกรรมทางเพศก่อนวัยอันควร (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2540) นอกจากนี้ Garrett และ Tidwell (1999) ยังพบความแตกต่างของมารดาวัยรุ่นและไม่ใช่มารดาวัยรุ่น กล่าวคือ มารดาวัยรุ่นมักมาจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่ยังเด็ก การถูกทอดทิ้ง และครอบครัวที่ทำหน้าที่ไม่ดี จะเห็นได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นในทุกเรื่อง หากสถาบันครอบครัวมีความแตกแยก หย่าร้าง มีการทะเลาะเบาะแว้ง รวมทั้งมีปัญหาเศรษฐกิจ หรือแม้แต่การอยู่กับผู้ปกครองเพียงคนเดียว ส่งผลให้วัยรุ่นเกิดปัญหาทางเพศได้ อาทิเช่น การถูกล่วงเกินทางเพศ การเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ เป็นต้น (Miller, 2002) ดังนั้น สถานภาพสมรสของบิดามารดาน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว

จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัว พบว่า นอกจากจะมีเรื่องของความรักความผูกพัน และการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว ซึ่งถือเป็นความผูกพันทางกาย ยังครอบคลุมไปถึงเรื่องของการสื่อสารภายในครอบครัวด้วย ตามแนวคิดของ อุมาพร ตรังคสมบัติ (2544) กล่าวว่า ครอบครัวที่มีประสิทธิภาพจะสื่อสารได้ชัดเจนและตรงต่อบุคคลเป้าหมาย โดยเนื้อหาไม่คลุมเครือหรือจับใจความอะไรไม่ได้ และเนื้อหาที่สื่อจะต้องตรงไปสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นโดยตรง ไม่ใช่อ้อมค้อมผ่านผู้อื่น นอกจากนี้ภาพของความเป็นครอบครัวที่มีประสิทธิภาพยังรวมไปถึงลักษณะของความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้วย ตามแนวคิดของ ก่อสวัสดิ์พานิชย์ (2519) ที่กล่าวว่า ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบปล่อยตามใจ ทำให้เด็กมักควบคุมความประพฤติของตนเองไม่ได้ ขาดความเคารพและเชื่อฟังผู้ใหญ่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดวินัยในตนเอง อยากได้อะไรก็จะเอาให้ได้ดังใจ ไม่มีความเคารพในบุคคลอื่น ส่วนครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบผู้ปกครองใช้อำนาจบังคับ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบนี้มักจะกลายเป็นคนที่ขาดความคิดริเริ่มปกครองตนเองไม่ได้ ชอบทำตามคำสั่งมากกว่าจะคิดเอาเอง มักจะเป็นคนที่ช่วยตนเองไม่ได้และไม่มีลักษณะความเป็นผู้นำ และแบบสุดท้ายครอบครัวที่มีความสัมพันธ์แบบใช้เหตุผล เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวแบบนี้มักจะเป็นคนที่มีความรับผิดชอบสูง ควบคุมตนเองได้ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเป็นผู้นำสูง ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันดังกล่าว น่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกันด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวมเอาความผูกพันและการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว, ลักษณะความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และ

ประสิทธิภาพของการสื่อสารภายในครอบครัว ดังแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการจำกัดความของสัมพันธภาพภายในครอบครัว

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มีงานวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพภายในครอบครัวกับพฤติกรรมทางเพศ อาทิเช่น กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, วิไล สติยเสถียร, ติรพงษ์ ติรมนัส และพัชนี สุวรรณศรี (ม.ป.ป.) พบว่า การมีสัมพันธภาพภายในครอบครัวดี ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม อีกทั้งการศึกษาของติรพงษ์ ติรมนัส (2537) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาชายระดับปริญญาตรีที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลใกล้ชิด มีแนวโน้มที่จะละเว้นเพศสัมพันธ์ และศรีพัทธา จาริวงค์ (2539) พบว่าเยาวชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี จะมีพฤติกรรมทางเพศในทางที่เหมาะสมกว่ากลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีปานกลางและต่ำ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลที่ดีจากบิดามารดา มักมีการยับยั้งชั่งใจในเรื่องเพศสัมพันธ์ (Lammers et al., 2000) และการที่ครอบครัวให้ความรักความอบอุ่น, มีความใกล้ชิดกันของบิดามารดากับบุตร, มีการสื่อสารกันในครอบครัวที่ดี จะลดความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น อีกทั้งวัยรุ่นจะมีการคงไว้ซึ่งการละเว้นเพศสัมพันธ์, มีเพศสัมพันธ์ช้าลง, มีจำนวนคู่น้อยลง และมีการใช้การคุมกำเนิดมากขึ้น (Miller, 2002) รวมทั้งการที่วัยรุ่นได้รับสิ่งแวดล้อมภายในบ้านและการสื่อสารที่ดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ มีความสัมพันธ์กับเจตคติที่ดีต่อเรื่องเพศและพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของวัยรุ่น (Jaccard, Dittus & Gordon, 1996) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาโดยการสนทนากลุ่มกับวัยรุ่นนอกระบบการศึกษาพบว่า ความรักของครอบครัวมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นกลุ่มนี้อีกด้วย (Smith et al., 2003) จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการที่ครอบครัวมีสัมพันธภาพที่ดีนั้นมีส่วนอย่างมากต่อการสร้างเจตคติ ความนึกคิดของวัยรุ่นที่มีต่อเรื่องเพศ ส่งผลไปถึงการมีพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมด้วย ดังนั้น สัมพันธภาพภายในครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (Family socioeconomic status: SES)

การวัดสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นการวัดที่ประกอบด้วย รายได้ของครอบครัว, อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวย่อมมีความ เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ระดับการศึกษา ส่งผลต่อการประกอบอาชีพของบิดามารดา จะเป็น ตัวกำหนดรายได้ของครอบครัว ขณะเดียวกันก็กำหนดรายได้ของนักเรียนด้วย คือ ถ้าบิดามารดา มีรายได้สูง นักเรียนย่อมได้รับค่าใช้จ่ายประจำเดือนสูงตามไปด้วย ในทำนองเดียวกัน ถ้าบิดา มารดา มีรายได้ต่ำ นักเรียนย่อมมีรายได้ประจำเดือนต่ำตามไปด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหา สังคมของวัยรุ่นส่วนใหญ่จะพบได้ในครอบครัวที่มีฐานะปานกลางลงไปถึงฐานะต่ำ (พรพิมล จันทร์พลับ, 2538) มีการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจและ สังคมของครอบครัวกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น อาทิเช่น วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะมีประสบการณ์ทางเพศน้อยกว่า, มีแนวโน้มที่จะใช้การคุมกำเนิดมากกว่า และมี แนวโน้มที่จะตั้งครภหรือคลอดบุตรน้อยกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ และถึงแม้จะมี ประสบการณ์ทางเพศแล้วก็ตาม แต่ก็จะมีการตั้งครภน้อยกว่าวัยรุ่นที่มีรายได้ต่ำกว่า (Afxentiou & Hawley, 1997; Mayer, 1997; Miller, 1998; Brindis, Pagliaro & Davis, 2000 cited in Manlove et al., 2001) และจากการศึกษาของ Lammer และ คณะ (2000) ที่ศึกษา พบว่า หัวหน้าครอบครัวของนักเรียนที่มีระดับ SES สูง สามารถป้องกันและยับยั้งพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนทั้งหญิงและชายได้

แต่จากการทบทวนงานวิจัย ก็พบว่ามีการศึกษาที่พบว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาไม่ สัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ได้แก่ การศึกษาของ Santelli และคณะ และ Meschke และคณะ (Meschke et al, 2000; Santelli et al, 2000 cited in Manlove et al., 2001) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นทั้งชายและหญิง ซึ่งทั้งสองการศึกษา ต่างก็ไม่พบความ สัมพันธ์ในเรื่องระดับการศึกษาของบิดามารดากับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น หลังจากที ควบคุมตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยทางสังคม ทำนองเดียวกันกับการศึกษา จุฬารัตน์ หัวหาญ (2539) พบว่าอาชีพของบิดาและมารดาของนักเรียนวัยรุ่นชาย ไม่มีความ สัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวอภิปรายไว้ว่าวัยรุ่นชายเป็นวัยที่มีสิ่งอื่นที่มี อิทธิพลมากกว่าที่จะมาสนใจกับอาชีพของบิดามารดา นอกจากนั้น การมีเพศสัมพันธ์ก็เป็นเรื่อง ของความสนใจส่วนบุคคล ซึ่งมีสิ่งมาอิทธิพลมากกว่าอาชีพของบิดามารดา แต่อาชีพของบิดา ก็สามารถอธิบายโอกาสที่จะมีเพศสัมพันธ์ได้ดีกว่า เนื่องมาจากกลุ่มที่บิดารับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ-บริษัทเอกชน เป็นกลุ่มที่รับเงินเดือนประจำสำหรับใช้จ่ายในครอบครัวเป็นงานที่มั่นคง ส่วนในกลุ่มเกษตรกร/รับจ้าง/กรรมกร/ค้าขาย ซึ่งกลุ่มนี้รายได้จะไม่แน่นอน การให้ค่าใช้จ่ายแก่

บุตรก็จะขึ้นอยู่กับรายได้ที่หามาได้ รวมทั้งการหาเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างอื่นด้วย จึงพบว่า กลุ่มที่บิดารับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ-บริษัทเอกชนเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์มากกว่ากลุ่มที่บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม/รับจ้าง/กรรมกร/ค้าขาย จากงานวิจัยหลายเรื่องข้างต้น แม้จะมีความแตกต่างกันในผลการศึกษา แต่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวก็ยังสะท้อนให้เห็นความแตกต่างกันของกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ และกลุ่มที่ละเว้นเพศสัมพันธ์ จึงน่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการนำมาศึกษา

การสื่อสารเรื่องเพศของบุคคลในครอบครัว

การสื่อสารภายในครอบครัวระหว่างบิดามารดากับบุตร เป็นมิติและกระบวนการหนึ่งของสัมพันธภาพภายในครอบครัว ตามแนวคิดของ Jaccard (1990) การสื่อสารเรื่องเพศที่ดี ควรประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ ขอบเขตของการสื่อสาร, ลักษณะท่าทางของการสื่อสาร, เนื้อหาของเรื่องเพศ, ระยะเวลา และบรรยากาศสถานที่ขณะที่มีการสื่อสาร อีกทั้งควรเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้ปกครองกับบุตร จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่กว้างขวางในเรื่องเพศ ผลที่ตามมาคือวัยรุ่นก็จะมีข้อมูลมากพอที่จะตัดสินใจด้วยตนเองได้ว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรในเรื่องเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างมารดากับบุตรวัยรุ่นหญิง มีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มากกว่าการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างบิดากับบุตร (Miller, 2002) อย่างไรก็ตาม หากครอบครัวที่มีการสื่อสารเรื่องเพศในลักษณะการสอนที่ควบคุม กวดขัน หรือสอนย้ำทางด้านการสำรวมตนไม่แสดงกิริยาอาการต่อเพศตรงข้ามให้สนิทสนม โดยให้ถือเป็นเรื่องน่าละอาย ไม่สมควรปฏิบัติ วัยรุ่นที่ได้รับการสอนเช่นนี้ ทำให้กลายเป็นคนต้องเก็บกด ไม่อาจแสดงออกตามใจปรารถนา และเมื่อได้โอกาสทางการควบคุมของผู้ใหญ่จึงปล่อยกายใจโดยปราศจากการยับยั้ง (จวีวรรณ สุขพันธ์โพธาราม, 2527)

จากการทบทวนงานวิจัยพบว่า การสื่อสารเรื่องเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น เช่น Karofsky, Zeng และ Kosorok (2000) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 12-21 ปีที่มีการสื่อสารเรื่องเพศกับบิดามารดาเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นที่จะละเว้นเพศสัมพันธ์ และ Kotchick, Dorsey, Miller และ Forehand (1999) พบว่า การที่มารดาเพียงคนเดียวที่เลี้ยงบุตร (Single-parent) มีการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรวัยรุ่นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ลดลง รวมทั้ง Romo, Lefkowitz, Sigman และ Au (2002) พบว่า มารดาที่มีการพูดคุยเกี่ยวกับความเชื่อและค่านิยมเรื่องเพศ และเปิดเผยตัวเองในเรื่องการนัดเที่ยว (dating) กับบุตรวัยรุ่น และตามด้วยการอธิบายกับบุตรมากกว่าจะสั่งสอนและตักเตือนอย่างเดียว มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและเจตคติเรื่องเพศของบุตรวัยรุ่น ทำนองเดียวกันมีการศึกษาที่พบว่า

เยาวชนหญิงโสดในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ที่มีการปรึกษาปัญหาเรื่องเพศกับครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ลดลง (ขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์, 2541) ส่วนการได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครองในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสังคมวิทยา, สุขวิทยา, ชีววิทยา และจิตวิทยาของนักศึกษาพยาบาลส่งผลให้เกิดการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยได้ (สุปราณี แก้วกุดัน, 2543) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับการอบรมสั่งสอนเรื่องเพศจากครอบครัว มักมีพฤติกรรมทางเพศในทางที่เหมาะสม (อนงค์ ชีระพันธุ์ และคณะ, 2544) ดังนั้นการสื่อสารเรื่องเพศของบุคคลในครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

การมีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์

ลักษณะของเด็กวัยรุ่นมักจะชอบทำตามกลุ่มเพื่อน "ใคร ๆ ก็ทำกันทั้งนั้น" มักจะเป็นคำอ้างของวัยรุ่น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545) อีกทั้งวัยรุ่นยังมีความต้องการแยกอิสระจากพ่อแม่ และจากอำนาจการควบคุมต่าง ๆ โดยมักจะมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าผู้ใหญ่ (Master, Johnson, & Kolodny, 1986) เพื่อนจึงมีอิทธิพลมากต่อบุคลิกภาพของเยาวชน เพราะไม่เพียงแต่เด็กจะมีแนวคิดเกี่ยวกับตนเอง โดยเป็นผลสะท้อนจากความเห็นของเพื่อนเท่านั้น หากแต่ความกดดันทางสังคมจากเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านแบบแผน บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนอีกด้วย (จริยา ชัยวิรัตน์, 2534) ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2521) ได้พูดถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนในการทำให้อุบัติการณ์ถึงบรรทัดฐานของสังคม กล่าวคือ สอนให้เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกระทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน ช่วยให้เด็กทดลองข้อกำหนด หรือกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ มีความกล้าที่จะทดลองทำการใด ๆ ก็ตามที่ขัดแย้งกับข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ว่าจะทำได้ หรือทำไม่ได้ แล้วได้รับการลงโทษหนักเบาเพียงใด นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนอาจจะถ่ายทอดวิธีการ และค่านิยมที่ผู้ใหญ่ต้องการหรืออาจจะเป็นไปในรูปตรงข้าม มักพบว่าวิธีการที่กลุ่มเพื่อนแนะนำหรือถ่ายทอดซึ่งกันและกัน ได้ผลกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งเด็กมักมองว่าหัวโบราณ โดยเฉพาะเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ทำให้วัยรุ่นได้ทดลองความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างอิสระ ซึ่งถือเป็นการท้าทายผู้ใหญ่ (Master et al., 1986) และอาจจะมองว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นการทำให้ตนเองเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่อย่างสมบูรณ์ (Brewster, 1994 อ้างถึงใน ประภาพร โภกาสวัสดิ์, 2538)

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีการศึกษาของอนงค์ ชีระพันธุ์ และคณะ (2544) พบว่าการทำกิจกรรมของกลุ่มเพื่อนที่คบบมีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นชาว Norway ที่มีการใช้เวลาร่วมกันกับเพื่อนใน

ตอนกลางคืน และวันสุดสัปดาห์ มักมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกทั้งที่อายุน้อย (Kraft, 1991) รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-24 ปี ที่มีการพูดคุยกับเพื่อนสนิทเกี่ยวกับเรื่องการคุมกำเนิด และการใช้สารเสพติด มักมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น (Magnani et al., 2002) นอกจากนั้นยังมีการศึกษาพบว่า การที่วัยรุ่นชาย และเยาวชนหญิงโสดในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่มีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์ มีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์ด้วย (จุฬารัตน์ ห้าวหาญ, 2539; ขวัญชนกศิริวัฒนกาญจน์, 2541) และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการทางสุขภาพในคลินิก ที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ มักมีการรับรู้เกี่ยวกับเพื่อนที่มีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (Boyer et al., 2000) ในทางตรงกันข้ามวัยรุ่นที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ละเว้นเพศสัมพันธ์ มักมีการละเว้นเพศสัมพันธ์ด้วย (Beal, Ausiello, & Perrin, 2001; Santelli et al., 2004) ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่าการมีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์น่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิง

ลักษณะการพักอาศัยในปัจจุบัน

จากการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบครอบครัว มีการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมืองหลวง ความผูกพันใกล้ชิดของครอบครัวก็ลดลงไป ประกอบกับในเขตเมืองมีสิ่งทีเอื้อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์มากมาย ดังนั้น การที่นักเรียนบางคนต้องเดินทางมาจากต่างจังหวัดเพื่อศึกษาต่อ และเข้ามาอยู่ในหอพักโดยไม่มีผู้ปกครองดูแล วัยรุ่นเช่าบ้านหรือพักหอพักตามลำพัง ซึ่งอยู่ห่างไกลจากการควบคุมดูแลของผู้ปกครองและญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งการอยู่อย่างอิสระ จึงทำให้เกิดความเป็นส่วนตัวและมีบรรยากาศที่เอื้อทำให้เกิดมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย (นิรมล เมืองโสม, 2543)

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีการศึกษาที่พบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการพักอาศัย กับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ได้แก่ จุฬารัตน์ ห้าวหาญ (2539) พบว่า ที่พักในปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นชาย และขวัญชนกศิริวัฒนกาญจน์ (2541) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนหญิงโสดในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะพักอยู่บ้านเช่ากับเพื่อน ขณะที่กลุ่มที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ ส่วนใหญ่จะพักอยู่กับบิดามารดา ผู้ปกครองหรือญาติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีพัทธาจารย์วงศ์ (2539) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีสภาพที่อยู่อาศัยต่างกัน มักมีพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่อยู๋บ้านเช่าจะมีพฤติกรรมทางเพศมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มที่อยู๋หอพัก และบ้านของครอบครัวตนเอง นอกจากนั้น Magnani และคณะ

(2002) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-24 ปี ที่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา มีการยับยั้งชั่งใจต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งจากงานวิจัยหลายเรื่องข้างต้น แสดงถึงการมีอิสระในการอยู่อาศัย ที่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศต่างกัน อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะที่พักอาศัย กับพฤติกรรมทางเพศของสุปราณี แก้วกุดัน (2543) ที่ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาล ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแต่ผู้นุญด้วยกัน ดังนั้น การพักอาศัยจึงไม่ช่วยเสริมสร้างการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัยได้ จะเห็นได้ว่า ถึงแม้จะมีผลการศึกษาที่แตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างกันของวัยรุ่นที่มีลักษณะที่พักอาศัยแตกต่างกัน ซึ่งน่าจะเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์

แหล่งความรู้เรื่องเพศ

แหล่งการเรียนรู้เรื่องเพศของเยาวชนนั้น อาจมีได้หลายทาง ทั้งการได้เห็น และรับฟังจากสื่อบุคคล เช่น บิดามารดา/ผู้ปกครอง, เพื่อน, คู่รัก, ครูในโรงเรียน หรือการอ่าน และรับฟังจากสื่อสารมวลชน เช่น ภาพยนตร์, หนังสือ, วารสาร, โทรทัศน์ เป็นต้น ทั้งนี้การเรียนรู้เรื่องเพศจากสื่อสารมวลชน น่าจะเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ส่งผลให้วัยรุ่นนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและไม่ถูกต้อง ส่วนการเรียนรู้เรื่องเพศโดยการเรียนการสอนจากสื่อบุคคล เป็นการทำให้เยาวชนปฏิบัติได้ถูกต้องและดีกว่าเดิม และจะทำให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ภายหลัง เพราะได้เข้าใจบางสิ่งบางอย่างจากผู้สอน ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาเรื่องเพศของวัยรุ่น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงแหล่งประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องเพศของวัยรุ่นด้วย จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า มีการศึกษาที่พบว่าแหล่งความรู้เรื่องเพศจากสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น สุปราณี แก้วกุดัน (2543) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาพยาบาล ได้รับความรู้เรื่องเพศจากผู้ปกครองด้านสุขวิทยา เช่น การทำความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์, การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการรับรู้พฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย, พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2536) ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนงานวัยรุ่น พบว่า เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ นับตั้งแต่การเจริญเติบโต และระบบสืบพันธุ์, การคบเพื่อนต่างเพศ และคู่ครอง, การทำแท้ง และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นเนื้อหาความรู้ที่ได้รับจากคูรัก สำหรับเนื้อหาเรื่องความรัก และการแต่งงาน จะได้จากวิทยุ โทรทัศน์ และเนื้อหาเกี่ยวกับการร่วมเพศ และการตั้งครรรภ์ รวมถึงเรื่องการคุมกำเนิดได้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ โกล้เคียงกันทุกแหล่ง และจากแหล่งความรู้เรื่องเพศ ดังกล่าวข้างต้นนี้เอง พบว่ากลุ่มที่มีการเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากแหล่งต่าง ๆ ในสังคมในระดับสูง จะมีพฤติกรรมเพศสัมพันธ์แตกต่างจากกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จาก

แหล่งต่าง ๆ ในสังคมในระดับต่ำ และและจุฬารัตน์ หัวหาญ (2539) พบว่าแหล่งความรู้เรื่องเพศศึกษาที่นักเรียนวัยรุ่นชายได้รับมากที่สุดมาจากเพื่อน รองลงมาคือครูในห้องเรียน, หนังสือที่เรียนเกี่ยวกับเรื่องเพศ, หนังสือทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องเพศ, พ่อ/แม่ และพี่/น้อง ตามลำดับ แต่การศึกษาดังกล่าว กลับพบว่าแหล่งความรู้เรื่องเพศไม่มีความสัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ เช่นเดียวกับ การศึกษาที่พบว่า นักศึกษาแพทย์ในประเทศอินเดีย ที่แม้จะมีคะแนนความรู้เรื่องเพศในระดับสูง แต่ส่วนใหญ่กลับได้รับความรู้เรื่องเพศจากเพื่อนมากที่สุด ในขณะที่ได้รับความรู้จากผู้ปกครอง และครูในห้องเรียนน้อยกว่า (Aggarwal, Sharma, & Chhabra, 2000) ทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ Magnani และคณะ (2002) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-24 ปี ที่ได้รับความรู้เรื่องการคุมกำเนิดจากเพื่อนสนิทเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นที่จะมีเพศสัมพันธ์

จากการทบทวนงานวิจัยที่พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศจากสื่อสารมวลชนของวัยรุ่น มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น เช่น อนงค์ ชีระพันธุ์ และคณะ (2544) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศจากรายการวิทยุ โทรทัศน์ (รายการเพลง ละคร) มากที่สุด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมด้วย และ จารุรัตน์ เจียมประชาชนรากร (2537) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนอาชีวศึกษาชาย ที่ได้รับความรู้เรื่องเพศจากการอ่านหนังสือปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศมาก มักมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่มากขึ้นด้วย นอกจากนี้ ศักดิ์ชัย ศรีสอน (2543) ยังพบว่านักศึกษาวิทยาลัยครูที่อ่านและไม่อ่านเรื่องเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารมีความคิดเห็นในเรื่องเพศแตกต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษาครูที่อ่านจะมีความคิดเห็นระดับมากในเรื่องอวัยวะสืบพันธุ์และหน้าที่ของอวัยวะสืบพันธุ์ ไม่ใช่เรื่องน่ารังเกียจ แต่นักศึกษาครูที่ไม่อ่านจะมีความคิดเห็นเพียงระดับปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาที่อ่านเรื่องเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารได้รับความรู้เพิ่มขึ้น และนำไปใช้แก้ปัญหาหรือปฏิบัติ เช่น ในเรื่องของสุขอนามัยต่าง ๆ ซึ่งถ้าไม่ได้อ่านก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้อง ขณะเดียวกัน กรองทิพย์ จันแยม (2538) กลับพบว่า วัยรุ่นให้การยอมรับต่ำในเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน แม้ว่าจะเปิดรับสื่อมวลชนประเภทวิทยุ และหนังสือพิมพ์มากก็ตาม ซึ่งในงานวิจัยดังกล่าวศึกษาเฉพาะเรื่องของการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน จึงมิได้กล่าวถึงเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จะเห็นได้ว่า วัยรุ่นควรได้รับข้อมูลหรือความรู้เรื่องเพศที่มีมาตรฐานความรู้ที่จะเผยแพร่ในรูปแบบที่เหมาะสมมากกว่าที่จะให้วัยรุ่นได้รับความรู้เรื่องเพศจากแหล่งข้อมูลด้านอื่น ๆ ที่อาจไม่ถูกต้องทั้งหมด จึงจะส่งผลให้วัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเพศ และนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่าการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมละเว้นเพศสัมพันธ์ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยป้องกัน (Protective factors) ยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นปัญหาทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดงานวิจัยมากมายที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทุกเรื่องล้วนมีเป้าหมายไม่แตกต่างกัน นั่นคือ ต้องการป้องกันและแก้ไขปัญหาเรื่องเพศของวัยรุ่นให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจน คือ การที่หลาย ๆ หน่วยงานเริ่มเล็งเห็นว่าเรื่องของเพศสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของวัยรุ่นและเยาวชนทั้งชายและหญิง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาเล่าเรียน หรือทำงานแล้วก็ตาม ยิ่งไปกว่านั้น การแพร่กระจายของโรคเอดส์จากเพศสัมพันธ์ ทำให้เป็นแรงผลักดันให้เกิดการวิจัยเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์โดยตรงเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันมิให้มีเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ และสนับสนุนให้มีการละเว้นเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ อาทิเช่น งานวิจัยที่มุ่งไปที่ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม รวมไปถึงการรับรู้ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและความร้ายแรงของโรคเอดส์ อันส่งผลต่อการมีพฤติกรรมละเว้นเพศสัมพันธ์ ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัย พบว่า การที่วัยรุ่นได้รับข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์, การมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์, การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการติดเชื้อและความร้ายแรงของโรคเอดส์ มีอิทธิพลกับการงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์ (พัชรินทร์ บางท่าไม้, 2535; ติรพงษ์ ติรมนัส , 2537) นอกจากนั้นการที่วัยรุ่นเคยเที่ยวคลับ บาร์ สถานอบอบนวด หรือสถานเริงรมย์อื่น ๆ, การดื่มสุราหรือของมีเมา, การอ่านหนังสือปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศ, จำนวนเพื่อนสนิทที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ และการมีเพื่อนสนิทที่มีเพศสัมพันธ์กับคนรัก ส่งผลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ด้วยเช่นกัน (จารุรัตน์ เจียมประชาชนวากร, 2537) และนอกจากการระบาดของโรคเอดส์ ยังมีประเด็นของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ต้องเร่งแก้ไข ทำให้มีการศึกษาที่ลงลึกไปถึงค่านิยมส่วนบุคคล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น Boyer และคณะ (2000) พบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ การรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์, การรับรู้เกี่ยวกับเพื่อนที่มีเพศสัมพันธ์, การรับรู้เกี่ยวกับบุคคลวัยเดียวกันที่มีประวัติเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และ Paradise, Cote, Minsky, Lourenco และ Howland (2001) มุ่งไปที่ความแตกต่างของค่านิยมส่วนบุคคลและเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องการเมืองการมี

เพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงอายุเฉลี่ย 18.2 ปี ทั้งที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์ และที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว พบว่า "ค่านิยมและความเชื่อ" เป็นเหตุผลสำคัญของการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้กลุ่มที่ไม่มีเพศสัมพันธ์อ้างเหตุผลสำคัญที่ทำให้ไม่มีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ "มันไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องสำหรับฉันในตอนนี้", "รอจนกว่าฉันจะเป็นผู้ใหญ่" และ "รอจนกว่าฉันจะแต่งงาน" ขณะเดียวกัน พบว่า เหตุผลที่ถูกใช้บ่อยที่สุดในกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ "ฉันชอบ/รักบุคคลนั้น" และ "ฉันชอบมีเพศสัมพันธ์"

ประเด็นปัญหาต่อมา คือ ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่เพิ่มขึ้น จึงมีกลุ่มที่ต้องการศึกษาความแตกต่างกันของมารดาวัยรุ่น กับผู้ที่ไม่ใช่มารดาวัยรุ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกัน เช่น Garrett และ Tidwell (1999) ได้มีศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) หญิงอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันจำนวน 5 คน, หญิงอเมริกันเชื้อสายเม็กซิกันจำนวน 3 คน, และหญิงอเมริกันเชื้อสายอังกฤษจำนวน 1 คน โดยทั้งหมดนี้อาศัยอยู่ที่สถาบัน Licensed Care Institution (LCI) ซึ่งในหญิงเหล่านี้ มี 4 คนที่เป็นมารดาแล้ว มีอายุระหว่าง 14-18 ปี, ไม่ได้เป็นมารดา 4 คน มีอายุระหว่าง 15-17 ปี และอีก 1 คนกำลังตั้งครรภ์ มีอายุ 14 ปี ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างของมารดาวัยรุ่นและไม่ใช่มารดาวัยรุ่น ได้แก่ การถูกล่วงเกินทางเพศ, การถูกทอดทิ้ง และครอบครัวที่ทำหน้าที่ไม่ดี เช่น พ่อแม่แยกทางกันตั้งแต่วัยเด็ก และเป็นที่น่าสังเกตว่า มักจะพบปัจจัยเหล่านี้ในหญิงที่เป็นมารดาและตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมากกว่า ส่วนแรงจูงใจที่ทำให้ตั้งครรภ์ พบว่ามารดาวัยรุ่นมีแรงจูงใจจากความรัก, ความต้องการมีบุตร, การขาดข้อมูลเรื่องการคุมกำเนิด และมีเพียงรายเดียวเท่านั้นที่อ้างว่าเกิดจากความกลัวว่าตนเองจะไม่สามารถมีบุตรได้

นอกจากประเด็นปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยพบข้อสังเกตที่ว่าพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย (Multiple Factors) ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล และปัจจัยภายนอกตัวบุคคล จึงพบว่ามีงานวิจัยหลายเรื่องที่มีมุ่งศึกษาปัจจัยหลายอย่าง เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งหาปัจจัยที่สามารถทำนายการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นทั้งหญิงและชายทั้งที่เป็นนักเรียน, นักศึกษา และเยาวชนที่ทำงานโรงงาน ซึ่งต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) ที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดปัญหาทางเพศของวัยรุ่นมากยิ่งขึ้น อาทิเช่น พิมพ์พรรณ ศิลปสุวรรณ (2536) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ของเยาวชนที่ทำงานโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล, ความรู้ และเจตคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์, ประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากแหล่งต่าง ๆ ในสังคม และตนเองโดยตรง และปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ได้แก่ ประสบการณ์เพศสัมพันธ์ที่ได้รับมาก่อนด้วยตนเอง, รายได้, เจตคติเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์, และความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ ตามลำดับ นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า ปัจจัยด้านความรู้ และเจตคติ

เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์, การยอมรับคำอบรมจากครอบครัว และประสบการณ์เพศสัมพันธ์ที่ได้รับมาก่อนด้วยตนเองของวัยรุ่นที่มีความแตกต่างกัน จะส่งผลให้พฤติกรรมเพศสัมพันธ์ที่แตกต่างกันไปด้วย ทำนองเดียวกันกับ ศรีพิฑรา จาริวงศ์ (2539) พบว่า เยาวชนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีเพศสัมพันธ์และไม่มีเพศสัมพันธ์มีปัจจัยที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ, อายุ, การศึกษา, รายได้, ความเพียงพอของรายได้, เจตคติเรื่องเพศ, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, สถานที่อยู่อาศัย, สิ่งกระตุ้นทางเพศ, และลักษณะเพื่อนที่คบ ส่วนตัวแปรที่พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ ความรู้เรื่องเพศและบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

สำหรับการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า การทำกิจกรรมของกลุ่มเพื่อนที่คบ, เนื้อหาข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศที่ได้รับ, อายุ, รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว และเจตคติเรื่องเพศ มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศ ได้แก่ การคบหาเป็นแฟน, การนัดพบ และการทำกิจกรรมกับเพศตรงข้าม ของนักเรียนวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อนงค์ ชีระพันธุ์ และคณะ, 2544) และมีการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การไปเที่ยวคลับบาร์ หรือสถานเริงรมย์อื่น ๆ, สายวิชาที่กำลังศึกษาอยู่, การดื่มสุรา, อาชีพของบิดา และการมีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนวัยรุ่นชายด้วยเช่นกัน (จุฬารัตน์ หัวหาญ, 2539)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาครอบคลุมไปถึงนักเรียนอาชีวศึกษา และนักเรียนนอกระบบการศึกษา เช่น ประภาพร โอภาสสวัสดิ์ (2538) พบว่า อายุ, เพศ, ค่าใช้จ่ายประจำเดือน, สถานภาพสมรสของบิดามารดา, การมีคู่อีก, การไปเที่ยวสถานเริงรมย์, การอ่านหนังสือแทรกเร้าอารมณ์เพศ และการดูภาพยนตร์แทรกเร้าอารมณ์ทางเพศ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของนักเรียน ทำนองเดียวกัน ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยนำ ได้แก่ อายุ, เพศ, รายได้, ภูมิลำเนาเดิม, ความเคร่งครัดในหลักพุทธศาสนา, เจตคติต่อความรัก, ค่านิยมต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส, การรับรู้ผลของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ปัจจัยเชื้อ ได้แก่ ลักษณะการพักอาศัย, การเที่ยวสถานเริงรมย์, การใช้สิ่งเสพติด, การมีนัดและอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้าม การแตะต้องสัมผัสระหว่างชายหญิงในเชิงชู้สาว และปัจจัยเสริม ได้แก่ ความเป็นอิสระในการอบรมเลี้ยงดู, ความคิดเห็นของเพื่อนเกี่ยวกับการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส, ลักษณะพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อนเที่ยว, การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนในเรื่องเพศ และพบว่าปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ได้ดีที่สุด ได้แก่ ปัจจัยเชื้อ ซึ่งประกอบไปด้วย ลักษณะที่พักอาศัย, การเที่ยวสถานเริงรมย์, การใช้สิ่งเสพติด, การมีนัด และการแตะต้องสัมผัสร่างกายระหว่างชายหญิง และขวัญชนก ศิริวิวัฒนกาญจน์ (2541) พบว่า ปัจจัยที่มีความ

สัมพันธ์กับเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิงโสด สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ, ความรู้เรื่องโรคเอดส์, เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส, ที่พักอาศัย, ความมีอิสระในการออกจากที่พักอาศัย, การมีคู่วัย, การดื่มสุรา, การใช้สื่อปลุกเร้าอารมณ์ทางเพศ, การมีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์, สถานภาพสมรสของบิดามารดา และการปรึกษาปัญหาครอบครัว และปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ ที่พักอาศัย, การมีคู่วัย, การมีเพื่อนสนิทที่เคยมีเพศสัมพันธ์, เจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส, ความรู้เรื่องโรคเอดส์, การดื่มสุรา, อายุ, และความมีอิสระในการออกจากที่พักอาศัย

ต่อมาเริ่มมีงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยป้องกัน (Protective factors) ที่สัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ หรือการยับยั้งการมีเพศสัมพันธ์ แม้ว่าจะยังมีไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยง (Risk factors) แต่ถือได้ว่าเป็นการขยายงานวิจัยก่อนหน้านี้ อาทิเช่น Lacson และคณะ (1997) พบว่ากลุ่มนักศึกษาในเขตเมืองประเทศฟิลิปปินส์ ที่ละเว้นการมีเพศสัมพันธ์มีแนวโน้มที่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่โบสถ์มากกว่านักศึกษาที่มีเพศสัมพันธ์ และส่วนใหญ่ไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน และเพศสัมพันธ์เพื่อความรื่นรมย์ และยังพบว่ากลุ่มนักศึกษาที่ละเว้นการมีเพศสัมพันธ์มีความรู้เกี่ยวกับถุงยางอนามัย และวิธีการคุมกำเนิดน้อยกว่ากลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มนักศึกษาที่ละเว้นการมีเพศสัมพันธ์มีพี่น้องที่เคยตั้งครรภ์อายุน้อยกว่า 19 ปี น้อยกว่ากลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในงานวิจัยเดียวกันนี้เอง พบว่า ผู้ชายมีแนวโน้มที่จะมีเพศสัมพันธ์มากกว่าผู้หญิง ขณะที่ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานและเพศสัมพันธ์เพื่อความรื่นรมย์ อีกทั้งยังพบว่าผู้หญิงมีการสื่อสารเรื่องเพศกับบิดามารดามากกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ Lammers และคณะ (2000) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับการยับยั้งการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน, สถานะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง, อาศัยอยู่ในเขตชนบท, ผลการเรียนดี, ความเคร่งศาสนา, การไม่มีความคิดฆ่าตัวตาย, เชื่อมมั่นในการเอาใจใส่ดูแลของบิดามารดา และความคาดหวังสูงของบิดามารดา อีกทั้งยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย เพื่อกำหนดเป็นแนวทางและมาตรการในการป้องกันปัญหาทางเพศให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างเพศ เช่น De Gaston และคณะ (1996) ที่มุ่งศึกษาปัจจัยที่แตกต่างกันของวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชายที่ส่งผลต่อการละเว้นเพศสัมพันธ์ โดยคาดว่าน่าจะเป็นประโยชน์ในการนำไปออกแบบพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้เรื่องเพศเพื่อให้สอดคล้องกับปัจจัยที่แตกต่างกันของวัยรุ่นหญิงและวัยรุ่นชาย ซึ่งการวิจัยก็ได้พบว่าวัยรุ่นหญิงได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนเพียงเล็กน้อยแต่กลับได้รับการสนับสนุนให้รอคอยมากกว่า ซึ่งต่างกับวัยรุ่นชายที่มักได้รับอิทธิพลจากคู่วัย และต่างก็เชื่อว่าพวกเขาอาจจะมีเพศสัมพันธ์กับคู่วัยก่อนแต่งงาน

นอกจากนั้นยังพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการให้การปรึกษาเรื่องการละเว้นเพศสัมพันธ์ เช่น Patton, Kolasa และ West (1995) ศึกษาเกี่ยวกับการให้การปรึกษาเรื่องการละเว้นเพศสัมพันธ์แก่วัยรุ่นโดยแพทย์ โดยแจกแบบสอบถามให้กุมารแพทย์และแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว พบว่า ร้อยละ 75 ของกลุ่มตัวอย่าง รายงานว่าให้การปรึกษาเกี่ยวกับการคุมกำเนิด และน้อยกว่าร้อยละ 50 ที่ให้การปรึกษาเรื่องการละเว้นเพศสัมพันธ์ ซึ่งอุปสรรคก็คือ การกลัวที่จะเป็นการตัดสินวัยรุ่น และทำให้วัยรุ่นไม่ยอมพูดคุยเรื่องเพศกับผู้ที่ให้การปรึกษา นอกจากนี้ไม่พบว่ามีแพทย์ที่คิดว่าตนเองประสบความสำเร็จในการให้การปรึกษามากที่สุดเลย และต่างก็เห็นด้วยกับการที่ต้องมีการได้รับการอบรมเพิ่มเติมในเรื่องของการให้การปรึกษาแก่วัยรุ่น ทำนองเดียวกัน Donnelly, Eadie, Denny, และ Goldfarb (1999) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติและพฤติกรรมของการละเว้นเพศสัมพันธ์ โดยใช้ลักษณะเฉพาะของผู้ที่เข้าอบรมเป็นผู้ให้การปรึกษากลุ่มเพื่อน (Peer counseling group) ที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับเจตคติต่อการละเว้นเพศสัมพันธ์ คือ เพศ, คุณค่าในตนเอง และความเคร่งในศาสนา และปัจจัยที่สัมพันธ์กับการคงไว้ซึ่งการละเว้นเพศสัมพันธ์ คือ เพศ, ระดับชั้นปี, คุณค่าในตนเอง และความเคร่งในศาสนา ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศ คือ ระดับชั้นปี และความเคร่งในศาสนา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงเจตคติ, พฤติกรรม และการรับรู้ต่อการละเว้นเพศสัมพันธ์ของผู้เข้าอบรม เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกผู้ที่เข้าโครงการให้การปรึกษากลุ่มเพื่อนต่อไป

จะเห็นได้ว่า การให้ความสำคัญของการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา มีการเน้นการทำความเข้าใจต่อปัจจัยต่าง ๆ ทั้งที่เอื้อต่อการมีเพศสัมพันธ์และไม่มีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น เพื่อนำไปสู่แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางเพศ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีความแตกต่างกันของวัยรุ่นในเรื่องของพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ด้วย ซึ่งปัจจัยที่แตกต่างกันนี้เอง ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการละเว้นเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นหญิงตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขยายอีกมุมมองในการแก้ไขปัญหา และใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้แก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ทั้งในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ และครอบคลุมไปถึงกลุ่มนักเรียนนอกระบบการศึกษา รวมทั้งเยาวชนที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่จัดได้ว่าเป็นประชากรที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ในการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศที่ถูกต้อง และสร้างมาตรการป้องกันพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมแก่ประชากรกลุ่มนี้ต่อไป